

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA

**T/3486. számú
törvényjavaslat a kulturális örökség védelméről
szóló 2001. évi LXIV. törvény módosításáról**

**Előadó: Dr. Réthelyi Miklós
nemzeti erőforrás miniszter**

Budapest, 2011. június

2011. évi ... törvény
a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény módosításáról

1. § A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Kötv.) 7. §-a a következő 27. és 28. pontokkal egészül ki:

[E törvény alkalmazásában:]

„27. *Történelmi emlékhely*: a nemzet vagy valamely velünk élő nemzetiség történelmében meghatározó jelentőséggel bíró helyszín, amelyet a Kormány rendelettel történelmi emlékhellyé nyilvánít.

28. *Nemzeti emlékhely*: a nemzet történelmében meghatározó jelentőséggel bíró helyszín, amely a magyar, illetve a magyar és az ország területén élő nemzetiségek összetartozását erősítő és identitásképző jellegénél fogva a nemzet önképében kiemelkedő fontossággal bír, továbbá amely országos jelentőségű állami megemlékezés színhelye lehet, és amelyet az Országgyűlés a Kormány kezdeményezésére törvénnyel nemzeti emlékhellyé nyilvánít.”

2. § A Kötv. II. Része a következő 4. fejezettel egészül ki:

„4. Fejezet

AZ EMLÉKHELYEK VÉDELME

Általános rendelkezések

61/B. § (1) E fejezet hatálya kiterjed a történelmi emlékhelyekre, nemzeti emlékhelyekre, az ezekkel kapcsolatos tevékenységre, a feladatellátásban közreműködő szervezetekre, személyekre, valamint az emlékhellyé nyilvánítással érintett ingatlanok tulajdonosaira.

(2) A történelmi emlékhelyek és a nemzeti emlékhelyek (a továbbiakban együtt: emlékhely) e törvény szerinti szabályozása az azokon e törvény vagy más jogszabályok alapján fennálló védettséget nem érinti.

(3) A nemzeti emlékhelyek védelme és hozzáférhetővé tétele közérdek, amelynek megvalósításában közreműködnek az állami és az önkormányzati szervek, valamint az egyházak, a társadalmi és egyéb szervezetek, illetve a természetes személyek.

61/C. § (1) Az emlékhelyekkel összefüggő állami feladatokat a miniszter a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) létrehozására és felügyeletére a Kormány által rendeletben kijelölt miniszterrel (a továbbiakban: a Bizottság felügyeletét ellátó miniszter) egyetértésben látja el.

(2) A miniszter az (1) bekezdés szerinti feladatai körében különösen az alábbi tevékenységet látja el:

- a) érvényesíti az emlékhelyekkel kapcsolatos érdekeket az emlékhelyeket érintő jogszabályok előkészítése során, illetve átfogó tervezési programokban;
- b) felméri, és folyamatosan figyelemmel kíséri az emlékhelyek állapotát, továbbá megteszi az emlékhelyekhez fűződő nemzeti érték megőrzéséhez, fenntartásához és bemutatásához szükséges intézkedéseket;
- c) a turizmusért felelős miniszterrel együttműködésben gondoskodik az emlékhelyek fenntartható használata, fejlesztése és bemutatása érdekében tervek, programok, projektek előkészítéséről és megvalósításáról;

- d) gondoskodik az emlékhelyekhez fűződő nemzeti értéket hordozó örökség megismerését, fejlesztését és bemutatását elősegítő – köztük oktatási, képzési, ismeretterjesztő – programok kidolgozásáról és végrehajtásáról;
- e) nemzetközi megállapodások keretében együttműködésre törekszik határon túli helyszínek esetén az érintett állam felelős miniszterével; valamint
- f) évente jelentést készít a Kormány részére, és négyévente beszámol az Országgyűlés illetékes bizottságának az emlékhelyek állapotáról.

61/D. § (1) A miniszter a 61/C. § (2) bekezdés *b)–d)* és *f)* pontjában meghatározott állami feladatokat – a (2) bekezdésben foglaltak kivételével – a Bizottság útján látja el. Az emlékhelyekkel összefüggő feladatok tekintetében a miniszter a Bizottság felett szakmai irányítói jogkört gyakorol.

(2) A miniszter a 61/C. § (2) bekezdés *b)* és *c)* pontjában meghatározott állami feladatok ellátására a nemzeti emlékhely tulajdonosával megállapodást köt.

(3) A Bizottság ellátja a történelmi emlékhellyé és a nemzeti emlékhellyé nyilvánítás előkészítésével, valamint a történelmi emlékhelyekkel és a nemzeti emlékhelyekkel kapcsolatos véleményező, javaslattevő, adminisztratív és ellenőrzési feladatokat.

(4) A miniszter a Bizottság javaslatára, a Bizottság felügyeletét ellátó miniszterrel egyetértésben kezdeményezi a Kormánynál egyes helyszínek történelmi emlékhellyé nyilvánítását.

(5) A miniszter a Bizottság javaslatára a Bizottság felügyeletét ellátó miniszterrel egyetértésben kezdeményezi a Kormánynál törvényjavaslat benyújtását az Országgyűléshez egyes helyszínek nemzeti emlékhellyé nyilvánítására.

Az emlékhellyé nyilvánítás és az emlékhelyek kezelése

61/E. § (1) Történelmi emlékhellyé az az épített környezet vagy természeti helyszín nyilvánítható, amely alkalmas megemlékezések tartására, és ahol a nemzet kulturális életében társadalmunk műveltségi szintjét, hazánk nemzetközi elismertségét jobbító,

- a) az ország, a nemzet függetlenségének védelmében a múltban gyökerező, jövőt meghatározó, a nemzet emlékezetére méltó esemény, vagy
- b) az ország politikai életében irányadó állami döntés, intézkedés

valósult meg.

(2) A történelmi emlékhelyeket egységes arculatú – magyar és angol nyelvű – ismertető táblával kell megjelölni.

61/F. § (1) Nemzeti emlékhellyé az a helyszín nyilvánítható, amely megfelel a 61/E. § (1) bekezdésében meghatározott feltételeknek és

- a) egy adott történelmi kor meghatározója;
- b) a nemzet vagy valamely velünk élő nemzetiség önazonosításában kiemelkedő szerepe van;
- c) eleget tud tenni annak a követelménynek, hogy országos jelentőségű megemlékezések helyszíne legyen és
- d) a magyar összetartozást vagy a nemzetiségeinknek a magyarsággal való összetartozását erősítő és identitásképző jellegénél fogva a nemzet vagy egy-egy nemzetiségi közösség önképében kiemelkedő fontossággal bír.

(2) A nemzeti emlékhellyé nyilvánított helyszíneket a 2. *melléklet* tartalmazza.

(3) A nemzeti emlékhelyeket egységes arculatú – magyar és angol nyelvű – ismertető táblával kell megjelölni.

61/G. § (1) Az állam a nemzeti emlékhelyek vonatkozásában a 61/C. §-ban és a 61/D. §-ban meghatározott feladatok ellátásához a központi költségvetésből forrást biztosít.

(2) A nemzeti emlékhelyekkel kapcsolatos költségvetési pénzeszközöket az e törvényben megjelölt, a nemzeti emlékhelyekkel kapcsolatos állami feladatok költségeire figyelemmel kell meghatározni.”

3. § A Kötv. 93. § (1) bekezdése a következő e) –g) pontokkal egészül ki:

[Felhatalmazást kap a Kormány, hogy rendeletben:]

„e) szabályozza a Bizottság emlékhelyekkel kapcsolatos feladatait;

f) szabályozza a nemzeti emlékhelyek – köznapi, ünnepi, idegenforgalmi és protokolláris, a nemzeti emlékhely szellemével összhangban álló – használati rendjét;

g) határozza meg a történelmi emlékhelyeket.”

4. § A Kötv. az e törvény *melléklete* szerinti *2. melléklettel* egészül ki.

5. § (1) A Kötv. 29. § (3) bekezdésében a „műemléki jelentőségű területen és műemléki környezetben” szövegrész helyébe a „műemléki jelentőségű területen, műemléki környezetben és történelmi táj területén” szöveg lép.

(2) A Kötv. 33. §-ában az „az e törvény mellékletében” szövegrész helyébe az „az 1. mellékletben” szöveg lép.

(3) A Kötv. mellékletének jelölése „*1. melléklet a 2001. évi LXIV. törvényhez*” szövegre változik.

6. § Hatályát veszti a Kötv. 5/B. §-a és 5/C. §-a.

7. § A temetőkről és a temetkezésről szóló 1999. évi XLIII. törvény 41. § (1) bekezdés f) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[Felhatalmazást kap a Kormány, hogy rendeletben állapítsa meg]

„f) a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság szervezetére, tagjaira, feladataira, működésére, és Titkárságára vonatkozó szabályokat, továbbá kijelölje a Bizottság létrehozásával és felügyeletével kapcsolatos feladatokat ellátó minisztert;”

8. § A magyar hősök emlékének megőrkítéséről és a Magyar Hősök Emlékünnepéről szóló 2001. évi LXIII. törvény 4. § (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) Felhatalmazást kap a Fővárosi Közgyűlés, hogy a budapesti Hősök tere közterület-használati rendjét rendeletben oly módon szabályozza, hogy a tér köznapi, ünnepi, idegenforgalmi és protokolláris használati módja összhangban álljon a tér műemléki védettségével, továbbá kifejezésre juttassa a nemzet kegyeletét hősei iránt.”

9. § Hatályát veszti a magyar hősök emlékének megőrkítéséről és a Magyar Hősök Emlékünnepéről szóló 2001. évi LXIII. törvény 4. § (2) bekezdése.

10. § A kisajátításról szóló 2007. évi CXXIII. törvény 4. § (1) bekezdés i) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A 2. § szerinti közérdekű célokra az alábbi feltételek mellett lehetséges kisajátítás:]

„i) kulturális örökségvédelem céljából, ha védetté nyilvánított régészeti lelőhely vagy műemlék, továbbá a nemzeti emlékhely örökségvédelmi érdekei másként nem biztosíthatóak, így különösen, ha

ia) az érintett ingatlan tulajdonosa olyan magatartást folytat, amely kisajátítás hiányában a védetté nyilvánított régészeti lelőhely vagy műemlék, továbbá a nemzeti emlékhely megsemmisülését eredményezi,

ib) a védetté nyilvánított régészeti lelőhely vagy műemlék feltárása, védőövezetének kialakítása, megközelítése másként nem lehetséges,

ic) a nemzeti emlékhely megközelítése másként nem lehetséges,

id) korábban összefüggő történeti együttes része volt, és az eredeti egységbe való visszahelyezése és együttes használata örökségvédelmi szempontból indokolt;”

11. § E törvény 2012. január 1-jén lép hatályba, és a hatálybalépését követő napon hatályát veszti.

*Melléklet a 2011. évi ... törvényhez
„2. melléklet a 2001. évi LXIV. törvényhez”*

Nemzeti emlékhelyek

	Nemzeti emlékhely megnevezése	cím	helyrajzi szám
1.	Budapest, I. kerület, Várnegyed	A várfalon belüli összes közterület, Budai Vár (Királyi Palota) Budapest, Szent György tér 2. Sándor palota Budapest, Szent György tér 1. Mátyás templom Budapest, Szentháromság tér 2. volt József kaszárnya Budapest, Táncsics Mihály utca 9. Hadtörténeti Intézet és Múzeum Budapest, Kapisztrán tér 2-4. Halászbástya	Budai Vár (Királyi Palota) – Hrsz: 6452/1; 6462; 6452/3 Sándor palota – Hrsz: 6457 Mátyás templom – Hrsz: 6532 volt József kaszárnya – Hrsz: 6546 Hadtörténeti Intézet és Múzeum – Hrsz: 6636 továbbá: Hrsz: (6632); (6622); (6638); (6634); (6611); (6551); (6563); (6554); (6564); (6593); (6548); (6542); (14210); (6469); (6691); (6493); (6592); (6682); (6652); (6531); (6588); (6539); (6533); (6513); (6493); (6469); (6675); (6498); (6503); (6508); (6478); (6514); (14339/3); (14362); (6464); (6461); (6430/1); (6456/1); (14363/1); (14369); (6351); (6350)
2.	Budapest, V. kerület, Kossuth Lajos tér	Budapest, V. kerület, Kossuth Lajos tér	Országház épülete – Hrsz: 24894 Kossuth tér – Hrsz: 24983 Néprajzi Múzeum épülete – Hrsz: 24898 Vidékfejlesztési Minisztérium épülete – Hrsz: 24891
3.	Budapest, VIII. kerület, Magyar Nemzeti Múzeum	Budapest, Múzeum krt. 14-16.	Hrsz: 36560
4.	Budapest, Rákoskeresztúri Újköztemető, 298., 300. és 301. parcella	Budapest, Kozma u. 8- 10.	A parcelláknak nincs külön helyrajzi száma. A temető – Hrsz: 42536/1; 42563/3
5.	Budapest, XIV. kerület, Hősök tere	Budapest, XIV. kerület, Hősök tere	Hősök tere (egy helyrajzi szám a Városligettel): A (29732/1) helyrajzi számmal jelölt területnek az Állatkerti út tengelye, az Állatkerti körút tengelye, a Millenniumi emlékmű mögött vezető út tengelye, az Olof Palme sétány tengelye, valamint a Dózsa György út tengelye által lehatárolt része a nemzeti emlékhely.
6.	Debrecen, Református Nagytemplom és Kollégium	Nagytemplom: Debrecen, Piac u. 4-6. Kollégium: Debrecen, Kálvin tér 16.	Nagytemplom épülete: Hrsz: 8326 Kollégium épülete – Hrsz: 8324
7.	Mohács, Történelmi Emlékhely	Mohács, Sátorhely- Mohács út mellett	Hrsz: 0266 (Sátorhely)
8.	Ópusztaszer, Történelmi Emlékpark	Ópusztaszer, Szoborkert 68.	Hrsz: 055/4; 055/10; 055/11; 055/12; 055/12a
9.	Székesfehérvár, Romkert	Székesfehérvár, Koronázó tér	Épület – Hrsz: 399 Romterület – Hrsz: 134 Déli mellékhajó és kerengő: 282/4”

INDOKOLÁS

ÁLTALÁNOS INDOKOLÁS

A hazai jogi szabályozásba a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Kötv.) 2006. január 1-jétől hatályos módosítása vezette be a történeti, illetve nemzeti emlékhelyek fogalmát.

A Kötv. 5/B. §-a szerint „A nemzet történelme és fejlődése szempontjából kiemelkedő történeti, illetőleg kegyeleti jelentőséggel bíró helyszíneket az Országgyűlés határozattal történeti emlékhellyé nyilváníthatja.”

Az 5/C. § szerint „(1) Kizárólag törvény nyilváníthatja nemzeti emlékhellyé azokat a történeti emlékhelyeket, amelyek állami megemlékezés rögzített helyszínei, meghatározva egyúttal az azokkal kapcsolatos részletes szabályokat.

(2) A történeti és a nemzeti emlékhelyek nyilvántartásáról, helyszínei megjelölésükről, állapotuk figyelemmel kíséréséről a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság gondoskodik.”

A Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) felállításáról a temetőkről és a temetkezésről szóló 1999. évi XLIII. törvény, szervezetéről, feladatairól, titkárságáról a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottságról szóló 258/2010. (XI. 12.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) rendelkezik. A Korm. rendelet rögzíti, hogy a Bizottság működési feltételeit a Miniszterelnökség biztosítja, így a Bizottság működésével kapcsolatos ügyviteli feladatokat a Miniszterelnökség szervezetén belül működő titkárság látja el. A Korm. rendelet a Bizottság feladatai között megfogalmaz egyes történeti/nemzeti emlékhelyekkel kapcsolatos teendőket.

A Kötv. emlékhelyekre vonatkozó jelenleg hatályos rendelkezései nem elegendőek ahhoz, hogy szabályozás által elérni kívánt cél megvalósulhasson. A végrehajthatóság érdekében szükséges a Kötv.-ben pontosítani a történeti, illetve nemzeti emlékhelyekre vonatkozó fogalmakat, továbbá meghatározni az emlékhellyé nyilvánítás szabályait, a nemzeti emlékhelyek kezelésére vonatkozó főbb elemeket, valamint felhatalmazó rendelkezéseket is indokolt megfogalmazni a további részletszabályok megalkotásának lehetősége megteremtésére.

A 2008. április 8-ai ülésén az Országgyűlés Kulturális és Sajtóbizottsága is foglalkozott a történeti, illetve nemzeti emlékhellyé nyilvánítások ügyével. Úgy foglaltak állást, hogy mielőtt egy helyszínt történeti vagy nemzeti emlékhellyé nyilvánítanánk, a hatályos Kötv. történeti, illetve nemzeti emlékhelyekre vonatkozó fogalmait pontosítani kell, és meg kell határozni az emlékhellyé nyilvánítás kritériumait is. A jogszabály módosítása után megfelelő szakértői háttérrel, államigazgatási úton kell kijelölni a történeti emlékhelyeket. Ennek eljárási rendjét szintén törvényben kell meghatározni.

Jelen törvénytervezet – az Országgyűlés Kulturális és Sajtóbizottsága fenti útmutatását is figyelembe véve – e feladatokat úgy kívánja megoldani, hogy a történelmi, illetve a nemzeti emlékhellyé nyilvánítást a Kötv. módosítása keretében, továbbá egyéb vonatkozó jogszabályok módosításával és hatályon kívül helyezésével szabályozza.

RÉSZLETES INDOKOLÁS

az 1. §-hoz

A törvénytervezet az első szakaszában bevezeti a Kötv. fogalom-meghatározásai közé a történelmi emlékhelyek és a nemzeti emlékhelyek definícióját. A törvénytervezet szerint történelmi emlékhely a nemzet vagy valamely velünk élő nemzetiség történelmében meghatározó jelentőséggel bíró helyszín, amelyet a Kormány rendeletben történelmi emlékhellyé nyilvánít. Nemzeti emlékhely pedig a nemzet történelmében meghatározó jelentőséggel bíró helyszín, amely a magyar, illetve a magyar és az ország területén élő nemzetiségek összetartozást erősítő és identitásképző jellegénél fogva a nemzet önképében kiemelkedő fontossággal bír, állami megemlékezés színhelye lehet, és amelyet az Országgyűlés a Kormány kezdeményezésére törvénnyel nemzeti emlékhellyé nyilvánít.

a 2. §-hoz

E paragrafus kiegészíti a Kötv. II. részét egy új, „Az emlékhelyek védelme” című fejezettel. E fejezet szabályai két részre oszlanak, először az általános rendelkezéseket, majd az emlékhellyé nyilvánítás és az emlékhelyek kezelésének szabályait rögzíti.

Az általános rendelkezések körében a leendő 61/B. § hatályra vonatkozó szabályai eligazítást adnak arra nézve, hogy a tárgyi fejezet rendelkezései mely esetekben alkalmazandóak, mikor fejtik ki kötelező erejüket. A személyi és tárgyi hatály köre lehetővé teszi a történelmi és a nemzeti emlékhelyek komplex kezelését és védelmét azáltal, hogy kiterjed az emlékhelyekkel kapcsolatos minden tevékenységre, illetve érintett szervezetekre, személyekre, ideértve az érintett ingatlanok tulajdonosait is.

A törvénytervezet elsődleges célja a történelmi emlékhelyekhez és a nemzeti emlékhelyekhez fűződő nemzeti értékek elismerése és megóvása. E cél elérése érdekében a tárgyi módosítás nem hoz létre önálló védettségi kategóriát, és rögzíti, hogy a Kötv. emlékhelyekre vonatkozó szabályai nem érintik a történelmi emlékhelyeken és a nemzeti emlékhelyeken fennálló (pl. műemléki, stb.) védettséget.

A leendő 61/B. § fogalmazza meg azt az alapelvet miszerint a nemzeti emlékhelyek védelme és hozzáférhetővé tétele közérdek, amely abban az esetben valósulhat meg, ha valamennyi jogalany közreműködik, illetve együttműködik e célok elérése érdekében. Erre tekintettel a törvénytervezet úgy rendelkezik, hogy e cél megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget keletkeztet az állami és az önkormányzati szervek, az egyházak, a társadalmi és egyéb szervezetek, valamint a természetes személyek számára.

A törvénytervezet (Kötv. leendő 61/C. §-a) szerint az emlékhelyekkel összefüggő állami feladatokat a kultúráért felelős miniszter a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) létrehozására és felügyeletére a Kormány által rendeletben kijelölt miniszterrel (a továbbiakban: Bizottság felügyeletét ellátó miniszter) egyetértésben látja el. Az állami feladatok ellátása körében a kultúráért felelős miniszter figyelemmel kíséri az átfogó tervezési programokat, amelyek lehetnek országos és térségi szintű területfejlesztési programok, területrendezési tervek, illetve az európai uniós források felosztását tartalmazó operatív programok egyaránt. Ennek keretében javaslatot tesz az emlékhelyek védelmének az átfogó tervezési programokba és a készülő jogszabályokba történő beépítésre.

Az emlékhelyek védelmével és fenntartható használatával kapcsolatos feladatok végrehajtása körébe tartozik az emlékhelyek állapotának felmérése, folyamatos figyelemmel kísérése, és a hozzájuk fűződő nemzeti értékek megőrzéséhez, fenntartásához és bemutatásához szükséges intézkedések megtétele.

Ugyancsak állami feladat az emlékhelyekhez fűződő nemzeti értéket hordozó örökség megismerését elősegítő, szolgáló és azt elősegítő programok kidolgozása, az ország egyéb kulturális értékeivel való összekapcsolása, a társadalom széles köréhez történő eljuttatása, és nem utolsósorban azok végrehajtása. Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy az emlékhelyekhez fűződő nemzeti értéket hordozó örökség megismerése, bemutatása, az ezzel kapcsolatos ismeretek terjesztése ösztönző hatással lehet a nemzeti identitás megőrzésére, megújítására, és a területek vonzerejének (turizmus) növelésére is, amely az állami szerepvállalás fokozott megnyilvánulását indokolja.

Végül pedig e feladatok között rögzíti a törvénytervezet az emlékhelyek állapotáról történő beszámolási kötelezettséget, úgyis mint a fentebb említett feladatok ellátásának biztosítékát.

A leendő 61/C. § (2) bekezdés b)–d) és f) pontjában meghatározott állami feladatokat a kultúráért felelős miniszter – a Bizottság felügyeletét ellátó miniszterrel egyetértésben – a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság (továbbiakban: Bizottság) útján látja el. A törvénytervezet rögzíti, hogy az emlékhelyekkel összefüggő feladatok tekintetében a kultúráért felelős miniszter a Bizottság felett szakmai irányítói jogkört gyakorol.

A Bizottság nem új intézménye a magyar jogrendszernek, ugyanis a Bizottságot 1999-ben mint Nemzeti Kegyeleti Bizottságot a temetőkről és temetkezésről szóló 1999. évi XLIII. törvény és annak végrehajtására a Nemzeti Kegyeleti Bizottság szervezetéről és feladatairól szóló 146/1999. (X.1.) Korm. rendelet hívta életre, amelyet a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottságról szóló 258/2010. (XI. 12.) Korm. rendelet váltott fel. E Korm. rendelet értelmében a Bizottság a Kormány döntési joggal rendelkező, szakmai véleményező, koordináló és ellenőrző testülete.

E szakasz értelmében a kultúráért felelős miniszter a leendő 61/C. § (2) bekezdés b) és c) pontjában meghatározott feladatai [b) felméri, és folyamatosan figyelemmel kíséri az emlékhelyek állapotát, továbbá megteszi az emlékhelyekhez fűződő nemzeti érték megőrzéséhez, fenntartásához és bemutatásához szükséges intézkedéseket; c) gondoskodik az emlékhelyek fenntartható használata, fejlesztése és bemutatása érdekében tervek, programok, projektek előkészítéséről és megvalósításáról] ellátására a nemzeti emlékhely tulajdonosával megállapodást köt. Így valósul meg tehát az elsősorban önkormányzati szervek, valamint egyházak részéről elvárt együttműködési kötelezettség.

A törvénytervezet nem változtat azon a megoldáson, miszerint a Bizottság emlékhelyekkel kapcsolatos feladatait részletesen a róla szóló Korm. rendelet szabályozza, így csak általános jelleggel mondja ki, és építi be a Kötv. szabályai közé, hogy a Bizottság ellátja a történelmi emlékhellyé és a nemzeti emlékhellyé nyilvánítás előkészítésével, valamint a történelmi emlékhelyekkel és a nemzeti emlékhelyekkel kapcsolatos véleményező, javaslattevő, adminisztratív és ellenőrzési feladatokat. A törvénytervezet kizárólag azt nevesíti külön is, hogy a Bizottság az, akinek javaslatára a kultúráért felelős miniszter kezdeményezi a Kormánytól a történelmi emlékhellyé nyilvánítást, illetve törvényjavaslat benyújtását az Országgyűléshez egyes helyszínek nemzeti emlékhellyé nyilvánítására.

A törvénytervezet a Kötv. leendő 61/E. és 61/F. §-aiként határozza meg az emlékhellyé nyilvánítás szakmai kritériumait. Ezek szerint történelmi emlékhely olyan helyszín, amely alkalmas megemlékezések tartására és ahol a nemzet kulturális életében társadalmunk műveltségi szintjét, hazánk nemzetközi elismertségét jobbitó esemény történt, továbbá az ország, a nemzet függetlenségének védelmében a múltban gyökerező, jövőt meghatározó, a nemzet emlékezetére méltó esemény vagy az ország politikai életében irányadó állami döntés, intézkedés valósult meg.

A nemzeti emlékhely pedig e szempontokon túl egy adott történelmi kor meghatározója; a nemzet vagy valamely velünk élő nemzetiség önazonosításában kiemelkedő szerepe van; eleget tud tenni annak a követelménynek, hogy országos jelentőségű megemlékezések helyszíne legyen és a magyar összetartozást vagy a nemzetiségeinknek a magyarsággal való összetartozását erősítő és identitásképző jellegénél fogva a nemzet vagy egy-egy nemzetiségi közösség önképében kiemelkedő fontossággal bír.

Kimondja továbbá a törvénytervezet, hogy a nemzeti emlékhellyé nyilvánított helyszíneket a Kötv. leendő 2. melléklete tartalmazza, így hazánk nemzeti emlékhelyei egy törvényben kerülnek rögzítésre, ezzel is szolgálva az átláthatóságot.

A törvénytervezet rögzíti az állami feladatokat. A feladatok ellátásához pedig költségvetési pénzeszközöket rendel.

a 3. §-hoz

E szakasz építi be a Kötv. felhatalmazó rendelkezései közé az emlékhelyekkel kapcsolatos részletszabályok megalkotására szóló felhatalmazásokat, melyek szerint a Kormány rendeletben határozza meg a Bizottság emlékhelyekkel kapcsolatos feladataira vonatkozó részletes szabályokat, a nemzeti emlékhelyek – köznapi, ünnepi, idegenforgalmi és protokolláris, a nemzeti emlékhely szellemével összhangban álló – használati rendjét, valamint a történelmi emlékhelyeket.

a 4. §-hoz

E szakasz alapján a Kötv. kiegészül egy 2. melléklettel, mely a jelen törvénytervezettel nemzeti emlékhellyé nyilvánított helyszíneket tartalmazza.

az 5–6. §-okhoz

E szakaszok az emlékhelyekre vonatkozó részletszabályozás Kötv.-be történő beépítésével összefüggő, azonban ugyancsak a Kötv.-t érintő technikai jellegű rendelkezéseket (kisebb szövegcsere módosítás, hatályon kívül helyezés) tartalmazzak.

Annak érdekében, hogy – a világörökségről szóló törvény várható hatálybalépésével összhangban – a tokaji helyszín történeti tájként történő védetté nyilvánítására sor kerülhessen, szükséges a történeti tájra vonatkozó szabályozás megalkotása körében a hirdetményi értesítés lehetőségének megteremtése, amely módosítást szintén e szakaszok rögzítik.

a 7–10. §-okhoz

Tekintettel az emlékhelyekkel kapcsolatos részletszabályozás Kötv.-be történő beépítésére, szükségessé vált más vonatkozó jogszabályok módosítása is. Így e paragrafusok rendelkeznek a temetőkről és a temetkezésről szóló 1999. évi XLIII. törvény, a magyar hősök emlékének megőrkítéséről és a Magyar Hősök Emlékünnepéről szóló 2001. évi LXIII. törvény, valamint a kisajátításról szóló 2007. évi CXXIII. törvény kisebb, technikai jellegűnek minősíthető pontosításairól. A magyar hősök emlékének megőrkítéséről és a Magyar Hősök Emlékünnepéről szóló 2001. évi LXIII. törvény módosításának szükségességét az indokolja, hogy a törvénytervezet szerint a nemzeti emlékhellyé nyilvánított helyszíneket a Kötv. 2. melléklete tartalmazza, így ott valamennyi nemzeti emlékhelyet, többek között a Hősök terét is szerepeltetni kívánja a jogalkotó. A cél tehát az, hogy valamennyi nemzeti emlékhely egységesen a Kötv.-ben jelenjen meg. A kisajátításról szóló 2007. évi CXXIII. törvényt pedig oly módon változtatja meg, hogy a kisajátítás alapjául szolgáló közérdekű célok közé beemeli a nemzeti emlékhely örökségvédelmi érdekeit is, ezáltal is biztosítva ezen érdekek érvényesülését.

a 11. §-hoz

A Kötv. tárgyi módosításának hatálybalépése időpontjául a törvénytervezet 2012. január 1-jét jelöli meg.

a mellékletehöz

A törvénytervezet mellékletében (a Kötv. leendő 2. mellékletében) szereplő helyszínek nemzeti emlékhellyé nyilvánításának indokául az alábbiak szolgálnak (emlékhelyenkénti bontásban).

Budapest, I. kerület, Várnegyed

Több mint 750 éve, 1247-ben tette meg IV. Béla királyunk a budai várat királyi székhellyé. A török kiűzése után a budai várnegyed lett az ország igazgatásának központja: nem csak az uralkodó palotája volt itt, hanem a helytartótanács, majd a miniszterelnökség, a külügyminisztérium, a belügyminisztérium és a pénzügyminisztérium is. A királyi palotában ma hatalmas múzeumi együttes található. A Sándor-palotában van a Köztársasági Elnöki Hivatal. Hivatalos látogatásokon az épület, valamint az előtte levő Szent György tér is komoly szerephez jut. A Magyar Honvédelem napján a Fehérvári rondellán levő Görgey-szobor és a Dísz téren levő Zala György-féle honvédszobor a megemlékezések színhelye. (A Dísz teret az is emlékeztetessé teszi, hogy itt végezték ki Hunyadi Lászlót.) A rendszerváltozás után a Dísz tér volt a budai kerületek hagyományos és nagyszabású március 15-i ünnepségének színhelye, a Szentháromság tér pedig az augusztus 20-i megemlékezéseké. A Bécsi kapu tér és környéke Buda 1686. évi visszafoglalásának számos emlékével-emlékhelyével gazdag. A Mátyás-templom az utolsó két királykoronázás színhelye. A Táncsics Mihály utcában lévő hajdani József kaszánya régészeti feltárása valószínűleg szintén sok érdekességet fog napvilágra hozni, hiszen itt volt a hajdani királyi kúria és a pénzverde épülete is.

Mivel a Várnegyedben található a Hadtörténeti Intézet és Múzeum, az ő felügyeletük alatt lehetne a későbbiekben megvalósítani a hajdan idegenforgalmi nevezetességnek számító őrségváltást a Sándor-palotánál.

Ingatlanok jellege: közterületek, önkormányzati és állami tulajdonban lévő épületek. Tulajdoni viszonyok: állami és önkormányzati tulajdon.

Budapest, V. kerület, Kossuth Lajos tér

Már a XIX. század végén úgy tekintettek erre a térre, mint amely szépen példázza a törvényhozás, a végrehajtó hatalom és az igazságszolgáltatás elválasztásának szükséges voltát: itt épült meg az Országháza épülete, itt volt a legfelsőbb bíróság, a Kúria, mellette pedig egy kormányzati épület, a Földművelésügyi Minisztérium. A téren Rákóczi és Kossuth szobra, valamint az 1956-os forradalomra emlékező láng a magyar függetlenségi törekvésekre emlékeztet. Itt van a Magyar Köztársaság lobogója, sőt a III. Magyar Köztársaságot is itt kiáltották ki 1989. október 23-án.

A törvény szerinti nemzeti emlékhellyé nyilvánítás tehát itt is azt – a már kialakult hagyományt – szentesíti, mely szerint nemzeti, történeti megemlékezések színhelye a tér.

Ingatlan jellege: közterület, állami tulajdonban álló épületek. Tulajdoni viszonyok: a tér önkormányzati, az épületek állami tulajdonban állnak.

Budapest, VIII. kerület, Magyar Nemzeti Múzeum

Az 1802-ben alapított Magyar Nemzeti Múzeum ma is álló klasszicista épülete, Pest városának egyik legszebb építészeti alkotása, 1847-re készült el. Szinte azonnal nagyon jelentős társadalmi és politikai szerepet kapott; 1848 március 15-én a múzeum előtti téren (ma múzeumkert) volt az a tömeggyűlés, amely a forradalom első megmozdulása volt. A későbbi emlékeztetben is annyira intenzíven élt ez az esemény, hogy kialakult egy legenda, amely szerint Petőfi a lépcső északi záró faláról elszavalta a Nemzeti dalt. A XX. század közepére visszavonhatatlanul kialakult itt egy 1848. március 15-ét jelképező kultushely, mely a márciusi megemlékezések emblematisztikus helyszíne lett.

A politikai életnek más szinten is helyet adott a múzeum épülete. A kiegyezés és az új országház elkészülte közötti időben a Nemzeti Múzeum dísztermében ülésezett a felsőház, míg a képviselőház a múzeum melletti épületben (Bródy S. u. 8., ma az Olasz Kulturális Intézet).

Tulajdoni viszonyok: állami tulajdon.

Budapest, Rákoskeresztúri Újköztemető, 298., 300. és 301. parcella

A kommunista diktatúra kivégzett áldozatait a Rákoskeresztúri Újköztemetőbe, főleg a 298., 300. és 301. parcellába temették el. Bár más parcellába is temettek politikai okból kivégzetteket, mégis e három parcella vált szimbolikus jelentőségűvé. Fenti parcellák együttesen alkotják a Nemzeti Gyászkertet, és a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság közbenjárása által a legtöbb sír a Nemzeti Sírkert részévé nyilvánított. Mindezeket túl indokoltnak tartjuk a nemzeti emlékhellyé nyilvánításukat, mivel a Sírkert az 1956-os megemlékezések legfontosabb kegyeleti helye. (A 300-as parcellában található jelképes, ún. „nyitott sír” a koszorúzások legfontosabb helyszíne.)

Tulajdoni viszonyok: Fővárosi Önkormányzat. Vagyongkezelő: Budapesti Temetkezési Intézet Zrt.

Budapest, XIV. kerület, Hősök tere

Az Országgyűlés 2001-ben a magyar hősök emlékének megőrkítéséről és a Magyar Hősök Emlékünnepéről szóló 2001. évi LXIII. törvénnyel nemzeti emlékhellyé nyilvánította a Millenniumi Emlékművet és a Hősök Emlékkövét. A törvénytervezet az Országgyűlés korábbi döntését megerősítve a Hősök terét nemzeti emlékhellyé nyilvánítja.

Ingatlan jellege: közterület. Tulajdoni viszonyok: önkormányzati tulajdon.

Debrecen, Református Nagytemplom és Kollégium

A szabadságharc idején nem csak a magyarországi reformáció fővárosa volt Debrecen, hanem 1849 januárjától júniusáig az egész országé, a magyar ellenállásé. Az ország, a nemzet innen védte Isten és természet adta jogait, az uralkodó által is szentesített márciusi-áprilisi törvényeket, amelyek Magyarországot az akkori Európa példamutató polgári demokráciájává tették. Az ország önállóságát megsemmisíteni akaró olmützi oktrojált alkotmányra a magyar országgyűlés – amely a debreceni Református Kollégiumban tartotta üléseit – válaszolni akart, ezért 1849. április 14-én elfogadta a Függetlenségi Nyilatkozatot. Ez az amerikai Függetlenségi Nyilatkozathoz hasonlóan hitet tett a független Magyarország gondolata mellett. Az elfogadott nyilatkozat azonban nem kapta meg a remélt európai támogatást.

1944. december 21-én nem véletlenül ült össze az ideiglenes magyar nemzetgyűlés Debrecenben: vonzóbbnak találták ezt az előképet, mint az 1919-es szegedi gondolatét. A magyar függetlenség gondolata miatt mindenképp indokolt a Nagytemplom és a Kollégiummal együtt hozzá csatlakozó téregyüttes felvétele a nemzeti emlékhelyek sorába.

Tulajdoni viszonyok: Egyházi tulajdon.

Mohács, Történelmi Emlékhely

Mohács a magyar történelem legtragikusabb emlékhelye. 1526. augusztus 29-e délutánján mintegy két óra alatt a többszörös túlerőben lévő török hadak megsemmisítették II. Lajos magyar király seregét. 500 év távlatából ez azt jelentette, hogy megszűnt a középkori magyar királyság, mint európai birodalom. Nyugat- és Északnyugat-Magyarországot Habsburg királyok uralták, gyakorlatilag ez a csonka országrész a Habsburg birodalom védelmi vonalává vált. Erdély pedig formailag önálló magyar fejedelemség lett, de szinte mindenkor a török szultántól függött. A

mohácsi vereség következményeként beköszöntő 150 éves török megszállás évtizedekre hadszínterré tette hazánkat, és Magyarország számára tragikus etnikai átrendeződést eredményezett. Mohács, a csatater tömegsírjaival gyászos kegyeleti hely, történeti emlékhely, de – éppen a tragédia nagysága miatt – méltó a nemzeti emlékhellyé nyilvánításra.

Tulajdoni viszonyok: állami tulajdon, Vagyonkezelő: Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága.

Ópusztaszer, Történelmi Emlékpark

Anonymus gesztájának értelmezése szerint Árpád fejedelem vezértársaival Pusztaszer területén 34 napra megállt és együtt törvényeket hoztak. (XL. fejezet: „...illo loco ordinauerunt omnes consuetudinarias leges regni...” = „...azon a helyen megállapították az ország minden szokásos törvényeit...”.) A geszta ismertté válása után elterjedt az a nézet, hogy Pusztaszeren azok a törvények születtek, amelyek a magyar királyság alapjait képezték. A millenniumi ünnepségek sorában kiemelt szerepet kapott e terület, és az Árpád-emlékmű, mely felállítása után, gyakorlatilag emlékhellyé vált.

Az 1970-es években folytatott ásatások során feltárt templom és kolostor romjai tovább erősítették Pusztaszer jelentőségét.

A restaurált Feszty-körkép pusztaszeri elhelyezése, valamint e területen létesített többi épület napjainkra valódi, országos látogatottságú emlékhellyé emelték a parkot.

Fentiek alapján indokolt a nemzeti emlékhellyé nyilvánítás.

Tulajdoni viszonyok: tulajdonosok: ÓNTE Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark Kiemelten Közhasznú Nonprofit Kft; Ópusztaszer Község Önkormányzata; Csongrád Megyei Önkormányzat; Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata; Feszty-körkép Alapítvány; Magyarok Világszövetsége.

Székesfehérvár, Romkert

A középkori magyar királyság szakrális központja:

- a) 1526-ig a király legitimációjának feltétele volt a székesfehérvári koronázás,
- b) a koronázási jelvények őrzési helye,
- c) a királyi kincstár és levéltár őrzési helye,
- d) királyi temetkezőhely.

Szent István halálának 900. évfordulójára (1938) bemutathatóvá tették a romokat, Szent István kőkoporsójának mauzóleumot építettek és hagyománnyá tették az augusztus 20-i állami megemlékezéseket.

Így a törvény szerinti nemzeti emlékhellyé nyilvánítás és kialakult nemzeti, történeti, kegyeleti megemlékezések színhelyét szentesíti.

Tulajdoni viszonyok: állami tulajdon.